

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Конфігурація геополітичної карти світу та її проблемність / В. М. Геєць // Економіка України. – 2011. – № 1 – С. 4–15.
2. Федулова Л. І. Інтеграція наукового потенціалу України в міжнародний науково-технологічний простір / Л. Федулова, Т. Юхновська // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 3. – С.84–104.
3. Мунтиян В. Информационная парадигма : монографія / В. Мунтиян. – К. , 2006. – С. 37.
4. Попова О. Л. Оцінка суспільних збитків і розміру відшкодування за погіршення якості сільськогосподарських земель / О. Попова // Економіка України. – 2013. – № 3. – С. 47–56.
5. Колодко Гж. Неoliberalизм и мировой экономической кризис // Гж. Колодко // Вопросы экономики. – 2010. – № 3. – С. 56–64.
6. Геєць В. М. Посткризові перспективи та проблеми розвитку економіки України й Росії (макроекономічний спектр) / В. Геєць // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 11–23.
7. Довкілля Івано-Франківщини у 2011 році : статистичний збірник / Головне управління статистики в Івано-Франківській області; Відп. за вип. О. Зброй. – Івано-Франківськ, 2012. – 177 с.
8. Кругман П. Выход из кризиса есть! / П. Кругман ; [пер. с англ. Ю. Гольдберга]. – М. : Азбука Бизнес, Азбука Аттикус, 2013. – 320 с.

References:

1. Heyets, M. Configuration geopolitical cards World and its problematic (2011). Ekonomika Ukraine [Economy Ukraine], vol. 1, pp. 4–15 (in Ukr.).
2. Fedulova, L.I. (2013). The integration of the scientific potential of Ukraine in the international scientific and technological space. Ekonomika i prohnozuvannia [Economy and forecasting], vol. 3, pp. 84–104 (in Ukr.).
3. Muntiyani, V. (2006). Informacionnaja paradigma [Information paradigm]. K., p. 37 (in Russ.).
4. Popov, O.L. (2013). Assessment of social losses and the amount of compensation for the deterioration of the quality of agricultural land. Ekonomika Ukraine [Economy of Ukraine], vol. 3, pp. 47–56 (in Ukr.).
5. Kolodko, T. (2010). Neoliberalism and the global economic crisis. Voprosy jekonomiki [Problems of Economics], vol. 3, pp. 56–64 (in Russ.).
6. Heyets, M. (2011). Postcrisis Prospects and problems Development Economy Ukraine and Russia (Macroeconomic range). Finansy Ukraine [Finance Ukraine], vol. 2, pp. 11–23 (in Ukr.).
7. Department of Statistics in the Ivano-Frankivsk region (2012). Environment Ivano-Frankivsk region in 2011, Statistical Yearbook. Ivano-Frankivsk, 177 p. (in Ukr.).
8. Krugman P. (2013). Vyhod iz krizisa est'! [Exit of crisis there!] [transl. English. J. Goldberg]. ABC Business, ABC Attykus, Moscow, 320 p. (in Russ.).

УДК 336. 14: 352 (045)

Т.А. Далевська,Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНИХ БЮДЖЕТІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ***Анотація*

У статті розглянуто теоретичні аспекти визначення суті поняття «видатки бюджетів місцевого самоврядування» та обґрунтовано значення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів. Досліджується сучасна організація фінансових потоків в органах місцевого самоврядування. Акцентовано увагу на тому, що бюджетам місцевого самоврядування України притаманна досить чітко виражена соціальна спрямованість. Особлива увага відведена потребі організації видатків на капітальне відтворення, інвестиції, благоустрій територій адміністративних одиниць тощо. Проведено аналіз фінансування видатків Вінницької та Львівської областей, а також розглянуто їх соціальну спрямованість. Проаналізовано напрями використання бюджетних ресурсів органами місцевого самоврядування за 2013 рік за видатками порівняно з минулим роком. Зазначено, що видатки на соціально-культурну сферу становлять значну частину всіх видатків бюджетів місцевого самоврядування загалом.

Ключові слова: бюджет, бюджети місцевого самоврядування, місцеве самоврядування, видатки бюджету, доходи бюджету, соціальна політика.

Т.А. Далевская,

Киевский национальный торгово-экономический университет, г.Киев

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННЫХ БЮДЖЕТОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Аннотация

В статье рассмотрены теоретические аспекты определения сущности понятия «расходы бюджетов местного самоуправления» и обосновано значение местных бюджетов в социально-экономическом развитии регионов. Исследуется современная организация финансовых потоков в органах местного самоуправления. Акцентируется внимание на том, что бюджетам местного самоуправления Украины присуща достаточно четко выраженная социальная направленность. Особое внимание отведено необходимости организации расходов на капитальное воспроизводство, инвестиции, благоустройство территорий административных единиц и т.д. Проведен анализ финансирования расходов Винницкой и Львовской областей, а также рассмотрена их социальная направленность. Проанализированы направления использования бюджетных ресурсов органами местного самоуправления за 2013 по расходам по сравнению с прошлым годом. Указано, что расходы на социально-культурную сферу составляют значительную часть всех расходов бюджетов местного самоуправления в целом.

Ключевые слова: бюджет, бюджеты местного самоуправления, местное самоуправление, расходы бюджета, доходы бюджета, социальная политика.

Tatiana A. Dalyevska,

Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

FINANCIAL SUPPORT OF SOCIO-ORIENTED LOCAL BUDGETS

Annotation

The article describes the theoretical aspects of definition the concept of "expenses of local government budgets" and explains the importance of local budgets in the socio-economic development of regions. The modern organization of financial flows in local governments is investigated. The attention is focused on the fact that the budgets of local self-government in Ukraine inherent sufficiently strong social component. Particular attention is paid to the need to organize the cost on capital reproduction, investment, improvement of administrative units, etc. The analysis of the financing of Vinnytsia and Lviv regions costs is conducted, and their social orientation is examined. The directions of use of budgetary resources by local governments for 2013 by the expenditures compared to the last year are analyzed. It is indicated that the cost of socio-cultural issues are a big part of all expenditures of the budgets of local government as a whole.

Keywords: budget, budgets of local government, local self-government, expenditures, revenues, social policy.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі державотворення українське суспільство зіткнулося з багатьма проблемами функціонування місцевих фінансів, які негативно впливають на можливості забезпечення конституційних прав українських громадян. До основних із них можна віднести: низький рівень самостійності органів місцевого самоврядування; нечітке розмежування функцій між державною владою та місцевим самоврядуванням; низький рівень розвитку місцевого оподаткування; недостатній обсяг бюджетних коштів на реалізацію делегованих органам

місцевого самоврядування державою повноважень; неефективне використання коштів бюджетів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні підходи до формування, розподілу і використання фінансових ресурсів регіону з позиції його соціально-економічного розвитку досліджували такі вчені: О. Василик [1], Т. Ганслі [2], (вивчали соціальну спрямованість місцевого самоврядування), В. Дем'янишин [3], В. Дерєга [4], Н. Васильєва (досліджували проблеми підвищення соціальної спрямованості бюджетів місцевого самоврядування) [8], П. Ворона (аналізувала механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону) [9], А. Мярковський [10] (досліджував формування бюджетів місцевого самоврядування як складової соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць) [10]. Водночас, соціальна орієнтація бюджетів місцевого самоврядування, її наслідки та проблеми збалансованого фінансового забезпечення залишаються недостатньо дослідженими.

Мета статті. Розкрити економічний зміст видатків на соціальний захист та виявити структурні проблеми фінансового забезпечення (фінансування поточних та видатків розвитку місцевого самоврядування).

Основний зміст. Світовий досвід визначення ролі держави та її територіальних утворень у перерозподільних процесах переконує, що бюджети місцевого самоврядування є одним із найдосконаліших інструментів регулювання соціально-економічних процесів. Бюджетам місцевого самоврядування України притаманна чітко виражена соціальна спрямованість. Видатки бюджету місцевого самоврядування на соціальний захист населення – це поточні видатки, спрямовані на адресну підтримку малозабезпечених громадян, встановлення певного рівня забезпечення прожиткового мінімуму для різних груп населення, соціальний захист осіб, що опинилися в нестандартних умовах. Економічний зміст видатків на соціальний захист бюджетів місцевого самоврядування полягає у фінансуванні видатків на соціальний захист у зв'язку з малозабезпеченістю; виплат, призначенням яких є відшкодування втраченого доходу; виплат, пов'язаних з відшкодуванням втраченого здоров'я або майна; підтримки в облаштуванні; витрат на надання пільг і привілеїв [5, с. 35–37]. Аналіз структури та динаміки видаткової частини бюджетів місцевого самоврядування свідчить про зростання обсягів фінансування соціальної сфери. Виникає потреба в розробці науково обґрунтованого механізму фінансового забезпечення соціальних видатків.

Для дослідження проблем забезпечення органів місцевого самоврядування проведемо аналіз видатків бюджетів на прикладі

ФІНАНСИ

Вінницької та Львівської областей України. Спочатку розглянемо дані по м. Вінниці за 2013 р. (табл. 1) [11].

Таблиця 1

Виконання бюджету м. Вінниці за 2013 рік за видатками

Найменування показників	Виконання за		Виконання плану, %	Відхилення, %
	2012	2013		
Освіта	391,4	380,3	97,2	-2,8
Охорона здоров'я	275,1	241,9	94,1	-5,9
Соціальний захист	328,8	381,8	116,1	16,1
Житлово-комунальне г-во	195,9	63,4	32,4	-65,8
Культура і мистецтво	37,7	38,3	101,6	1,6
Фізична культура і спорт	12,9	12,2	94,6	-5,4
Будівництво	58,1	33,0	56,8	-43,2
Транспорт	86,1	85,6	99,4	-0,6
Інші	116,2	109,1	93,9	-6,1
Разом	1484,2	1345,6	x	x

Як свідчать дані табл. 1, основними статтями видатків у 2013 році були видатки на освіту, соціальний захист, охорону здоров'я (близько 75%). Найбільший відсоток недовиконання спостерігався у видатках на ЖКГ (65,8%) та будівництво (43,2%). Видатки на культуру та соціальний захист м. Вінниці були перевиконані на 1,6% та 16,1% відповідно. Перевиконання плану дають підстави стверджувати, що витрати бюджетів місцевого самоврядування мають здебільшого соціальний характер.

Соціальні видатки становлять значну частину всіх видатків бюджетів місцевого самоврядування загалом (рис. 1) [11].

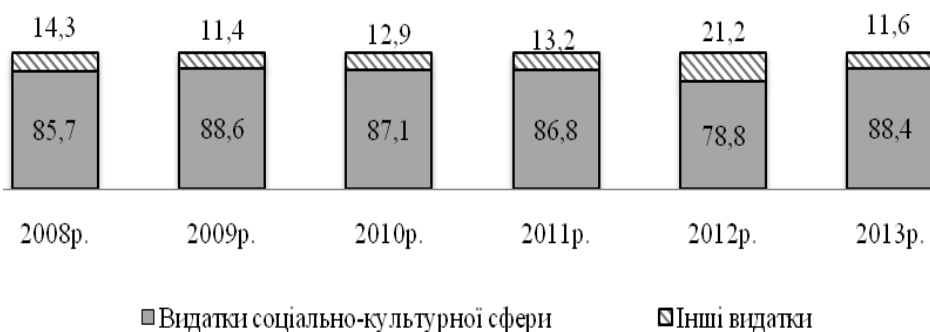

Рис. 1. Соціальні видатки м. Вінниці, %(2008-2013 рр.)

Як видно з даних рис. 1, питома вага соціально-культурних видатків бюджету м. Вінниці становить в середньому близько 80%, в той час як інших видатків 14%. Питома вага видатків бюджету місцевого самоврядування на соціально-культурну сферу в загальному обсязі видатків бюджету місцевого самоврядування коливалася від 85,7 % у 2008 році до 88,4% у 2013 році. Протягом 2008-2011 років спостерігалось збільшення обсягів видатків на

соціально-культурну сферу. В 2012 році відбулось скорочення цих видатків на 8%, порівняно з 2011 роком. Проте, у 2013 році видатки бюджету м. Вінниці на соціально-культурну сферу значно зросли і становили 88,4% від загального обсягу видатків бюджету м. Вінниці. Проаналізуємо регіональний бюджет за основними напрямками витрат відносно соціальних видатків (табл. 2) [11].

Таблиця 2

**Структура соціальних видатків бюджету Вінницької області
протягом 2009-2013 рр., %**

	2009	2010	2011	2012	2013
Освіта	32,0	30,0	28,3	27,6	28,2
Охорона здоров'я	21,0	20,0	18,2	17,2	18,0
Соціальний захист	23,0	24,0	31,5	26,9	28,4
Культура і мистецтво	3,0	4,0	3,0	2,6	2,8
Фізична культура і спорт	2,0	1,0	1,3	1,0	8,1

Витрати на соціальний захист протягом 2009-2013 років зросли: у 2009 р. вони склали 133,7 млн. грн. (23%), у 2013 році – 241,9 млн. грн. (28,4%). Спостерігається зменшення питомої ваги видатків на освіту і зростання цих витрат в абсолютних одиницях. Витрати на освіту протягом 2010-2013 рр. зросли на 145,5 млн. грн. У 2014 році видатки бюджету Вінницької області затверджено в обсязі 1 млрд. 670 млн. грн. (з темпом приросту 17%). 78% видатків спрямовується на фінансування трьох сфер: освіти, охорони здоров'я, соціального захисту. У 2014 році видатки бюджету м. Вінниці на соціальний захист зростуть на 25% (до 478 млн. грн.).

У Львівській області середній рівень соціальних видатків становить 1000 грн. у розрахунку на одного жителя. У 2013 р. у Бориславі, Новому Роздолі, Самборі цей показник було перевищено на 378 грн., 324 грн., 229 грн. відповідно (рис. 2) [12].

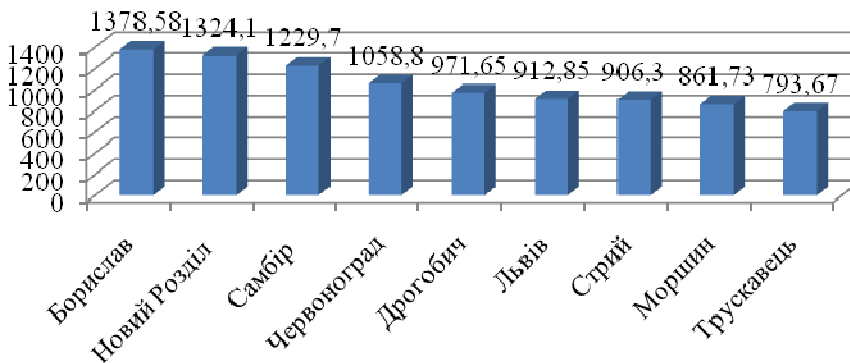

Рис. 2. Видатки бюджетів міст обласного значення Львівської області на соціальний захист у 2013 р., в розрахунку на одного мешканця у рік, грн.

ФІНАНСИ

Як видно з даних рис. 3, у 2013 р. у структурі видатків міст Львівської області переважають видатки на соціальний захист населення, зокрема вони складають 50% видатків бюджету Львова, Самбора та Трускавця, 62% – Борислава, 40% – Дрогобича, 70% – Нового Розділу [12].

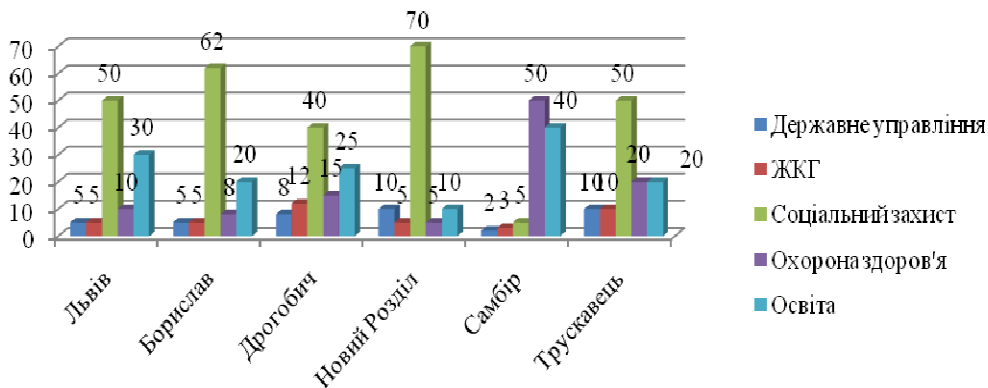

Рис. 3. Структура видатків окремих міст обласного значення Львівської області у 2013 р., %.

В інших обласних центрах України ситуація відрізняється. Зокрема, у 2013 р. у структурі бюджету м. Полтави, м. Чернігова, м. Суми частка соціальних видатків становила 19%, 11%, 32% відповідно. У бюджетах цих міст переважають видатки на державне управління.

Проблеми збалансованого фінансування видатків в окремих містах України стали актуальними. У структурі фінансового забезпечення місцевого самоврядування над видатками розвитку (10-20%) переважають поточні видатки (до 80%). Більша частка половини видатків бюджетів місцевого самоврядування спрямовуються на виконання не власних, а делегованих повноважень. Фінансування поточних видатків соціальної сфери сьогодні обмежує можливості створення умов ефективного функціонування економіки, інвестування коштів у розвиток виробничої інфраструктури.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Видатки бюджетів місцевого самоврядування відображають економічні відносини, що виникають у зв'язку із задоволенням потреб населення шляхом використання фінансових ресурсів органами місцевої влади, виконання ними своїх функцій, забезпечення фінансування послуг.

Сьогодні бюджетна політика України має здебільшого соціальне спрямування. Питома вага видатків бюджетів місцевого самоврядування на соціальну сферу (понад 60%) у структурі фінансового забезпечення окремих територіальних громад переважає над часткою видатків розвитку через

обмежений обсяг власних надходжень та низький рівень фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Подібна ситуація негативно впливає на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальної одиниці. Варто зауважити, що при наявності необхідності забезпечення достатнього рівня життя населення, дотримання демократичних прав та свобод громадян, найважливішим інструментом збалансованого економічного зростання залишається інвестиційна функція бюджетів територіальних громад та фінансування видатків розвитку.

Існує необхідність удосконалення системи фінансового забезпечення соціальної сфери. Подальшою розвідкою залишається визначення оптимальних форм і методів перерозподілу, збалансування державних і територіальних інтересів у бюджетному процесі. Необхідно науково обґрунтувати оптимальні моделі співвідношення видатків на розвиток та соціальних видатків.

Список використаних джерел:

1. Василик О. Д. Бюджетна система України: підруч. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Ганслі Т. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки / Т. Ганслі. – К. : Основи, 2006. – 237 с.
3. Дем'янишин В. Проблеми сутності та складу видатків місцевих бюджетів / В. Дем'янишин, А. Тулюлюк // Світ фінансів. – 2008. – Вип. 3(16). – С. 135.
4. Деріга В. В. Сутність і зміст соціальної політики / В. В. Деріга. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 283 с.
5. Боронос В. Г. Проблеми фінансового забезпечення розвитку місцевих бюджетів / В. Г. Боронос, Н. В. Остріченко // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О. В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. – Т. 2. – С. 35-37.
6. Васильєва Н. Підвищення соціальної спрямованості місцевих бюджетів / Н. Васильєва // Управління сучасним містом. – 2004. – №1-3.
7. Ворона П. В. Механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону / П. В. Ворона // Теорія та практика державного управління. – 2009. – №2. – С. 7-14.
8. Мярковський А. І. Формування місцевих бюджетів як складова соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць / А. І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. – 2009. – №2. – С. 3-17.
9. Лисяк Л. В. Реалізація соціальних пріоритетів бюджетної політики в Україні / Л. В. Лисяк. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – №6. – С.182-186.
10. Осадчук Н. В. Місцеві бюджети і їх роль у регіональному розвитку / Н. В. Осадчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №9. – С. 219.
11. Вінницька міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.vmr.gov.ua>
12. Громадський моніторинг місцевих бюджетів Львівської області: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://lvivbudget.blogspot.com>

References:

1. Vasylyk, O.D. (2006). *Bjudzhetna systema Ukrainy [The budget system of Ukraine]*. Centr navchal'noi' literatury, Kyiv, 544 p. (in Ukr.).
2. Gansli, T. (2006). *Social'na polityka ta social'ne zabezpechennja za rynkovoї ekonomiky [Social policy and welfare in a market economy]*. Osnovy, Kyiv, 237 p. (in Ukr.).
3. Dem'janyshyn, V. (2008). Problems of the nature and composition of local spending. *Svit finansiv [The world of finance]*, vol. 3, no. 16, pp. 35-44 (in Ukr.).

4. Derega, V.V. (2012). *Sutnist' i zmist social'noi' polityky* [Essence and content of social policy]. ChDU im. Petra Mogyly, Mykolai'v, 283 p. (in Ukr.).
5. Prokopenko, O.V. (2013). *Ekonomichni problemy stalogo rozvytku* [Economic problems of sustainable development], Mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii', prysvjachenoj pam'jati prof. Balac'kogo O.F. [International scientific and practical conference dedicated to the memory of Professor. Balatskiy OF], Ukraine, Sumy 24-26.04.2013, pp. 35-37 (in Ukr.).
6. Vasylijeva, N. (2004). Improving social orientation of local budgets Pidvyshhennja. *Social'noi' sprjamovanosti miscevyh bjudzhetiv* [Department of a modern city], vol.1, no. 3 (in Ukr.).
7. Vorona, P.V. (2009). Mechanisms of influence of local governments on the socio-economic development of the region. *Teorija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja* [Theory and practice of public administration], vol. 2, pp. 7-14 (in Ukr.).
8. Mjarkovs'kyj, A.I. (2009). The formation of local budgets as part of socio-economic development of administrative units. *Naukovi praci NDFI* [Proceedings NDFI], vol. 2, pp. 3-17 (in Ukr.).
9. Lysjak, L.V. (2006). Implementation of social priorities of fiscal policy in Ukraine. *Derzhava ta regiony. Serija: Ekonomika ta pidpryjemnyctvo* [State and regions. Series: Economics and Business], vol. 6, pp. 82-86 (in Ukr.).
10. Osadchuk, N.V. (2004). Local budgets and their role in regional development. *Formuvannja rynkovyh vidnosyn v Ukraïni* [Formation of market relations in Ukraine], vol. 9, pp. 219-233 (in Ukr.).
11. Vinnitsa municipal Council. Available at: <http://www.vmr.gov.ua> (in Ukr.).
12. Public monitoring of local budgets Lviv region. Available at: <http://lvivbudget.blogspot.com> (in Ukr.).

УДК 368.914

О.В. Насібова,
Харківський інститут фінансів УДУФМТ,
м. Харків

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Анотація

Стаття присвячена дослідженню сучасних економічних регуляторів системи пенсійного забезпечення в Україні, сутності та ролі пенсійного страхування, його значення в умовах трансформаційних перетворень економіки. Особлива увага приділяється інструментарію економічного механізму пенсійного страхування та його характеристикі, що дає можливість визначити економічний розвиток змісту пенсійного страхування, форм його організації та методів застосування.

Розглядається та характеризується комплекс специфічних форм, методів, прийомів, які при взаємодії забезпечують ефективне функціонування системи пенсійного страхування і, як наслідок, результативну зайнятість населення, забезпечення соціального захисту працездатних громадян.

У статті досліджено конструктивність сучасних економічних регуляторів системи пенсійного страхування. Розглянуто та розроблено структурно-функціональну модель економічного механізму пенсійного страхування в Україні та його інструментарію.

Ключові слова: пенсійне страхування, фінансовий механізм, пенсійне забезпечення, накопичувальна система.

О.В. Насибова,
Харьковский институт финансов УГУФМТ, г. Харьков
**ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ
ПЕНСИОННОГО СТРАХОВАНИЯ**

Аннотация

Статья посвящена исследованию современных экономических регуляторов системы пенсионного обеспечения в Украине, сущности и роли пенсионного страхования, его значения в условиях трансформационных преобразований экономики. Особое внимание уделено